

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

Roman Kuźniar
Bolesław Balcerowicz
Agnieszka Bieńczyk-Missala
Patrycja Grzebyk
Marek Madej
Kamila Pronińska
Mirosław Sułek
Marek Tabor
Anna Wojciuk

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2012

Recenzenci:

prof. dr hab. Marek Pietraś

prof. dr hab. Michał Chorośnicki

Redaktor prowadząca: *Anna Raciborska*

Redakcja: *Anna Kaniewska*

Korekta: *Joanna Barska, Anna Kaniewska*

Projekt okładki: *Katarzyna Juras*

Copyright © 2012 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

Podręcznik akademicki

dotowany przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

ISBN 978-83-7383-547-4

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa
tel./fax 22 828 93 91, 22 826 59 21, 22 828 95 63
dział handlowy: jak wyżej w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze, nakład 1200 egzemplarzy
Skład i łamanie: WN Scholar (*Stanisław Beczek*)
Druk i oprawa: Drukarnia Read Me w Łodzi

SPIS TREŚCI

[ROMAN KUŹNIAR]

Wstęp	9
------------------------	---

Rozdział 1 [ROMAN KUŹNIAR]

Ewolucja problemu bezpieczeństwa – rys historyczny	18
1. Pierwsze traktaty o pokoju i równowadze sił	19
2. Liga Narodów – niedoceniony wynalazek systemu bezpieczeństwa zbiorowego	24
3. Po drugiej wojnie – zimna wojna	28

CZĘŚĆ I. WSPÓŁCZESNE ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA

Rozdział 2 [ROMAN KUŹNIAR]

Tradycyjne zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego	40
1. Strukturalne przyczyny zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego .	43
2. Państwo jako źródło zagrożeń bezpieczeństwa	46
3. Niezakończone procesy państwowotwórcze	51
4. Ideologie i bezpieczeństwo	56

Rozdział 3 [BOLESŁAW BALCEROWICZ]

Procesy międzynarodowe. Tendencje, megatrendy	59
1. Współczesne megatrendy rozwojowe	61
2. Wpływ megatrendów na bezpieczeństwo	78

Rozdział 4 [MAREK MADEJ]

Zagrożenia asymetryczne – „nowy” problem bezpieczeństwa międzynarodowego	80
1. Zagrożenia asymetryczne – istota pojęcia	80
2. Ogólna charakterystyka zagrożeń asymetrycznych	83
3. Główne kategorie zagrożeń asymetrycznych	86

Rozdział 5 [KAMILA PRONIŃSKA]

Współczesne konflikty zbrojne	97
1. Zjawisko konfliktów zbrojnych we współczesnym środowisku bezpieczeństwa	97
2. Przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych	102
3. Tendencje we współczesnych konfliktach zbrojnych	106
4. Geografia i statystyka współczesnych największych konfliktów zbrojnych	116

CZĘŚĆ II. PRAWNOINSTYTUCJONALNE RAMY I AKTYWNOŚĆ NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

Rozdział 6 [PATRYCJA GRZEBYK]

Ramy prawne użycia siły	120
1. Prawo do użycia siły	120
2. Prawo do samoobrony	126
3. Legalność interwencji	129
4. Praktyczna działalność ONZ na rzecz pokoju i bezpieczeństwa	131

Rozdział 7 [MAREK TABOR]

Porozumienia w sprawie kontroli zbrojeń i rozbrojenia	143
1. Problemy terminologiczne	143
2. Porozumienia dotyczące zbrojeń jądrowych	146
3. Zakaz broni biologicznej i chemicznej	158
4. Regulacje dotyczące broni konwencjonalnej	160
5. Środki budowy zaufania i bezpieczeństwa	165

Rozdział 8 [MAREK MADEJ]

Sojusze polityczno-wojskowe – NATO	171
1. Sojusze polityczno-wojskowe – kwestie terminologiczne i teoretyczne	171
2. Sojusz Północnoatlantycki – geneza, podstawa działania i struktura organizacyjna	175
3. Funkcjonowanie Sojuszu w okresie pozimnowojennym	178

Rozdział 9 [ANNA WOJCIUK]

Unia Europejska jako wspólnota bezpieczeństwa	190
1. Historia WPZiB	191
2. Struktura organizacyjna	194

Rozdział 10 [AGNIESZKA BIEŃCZYK-MISSALA]

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	199
1. Historia procesu helsińskiego	199
2. Organy i instytucje OBWE	201
3. Wymiary zaangażowania OBWE	203

Rozdział 11 [KAMILA PRONIŃSKA]

Międzynarodowe instytucje bezpieczeństwa Ameryki, Afryki, Azji i regionu WNP	208
1. Międzynarodowe instytucje bezpieczeństwa zachodniej hemisfery	208
2. Afrykańskie międzynarodowe instytucje bezpieczeństwa	216
3. Regionalny kompleks bezpieczeństwa Azji i Pacyfiku	225
4. Kompleks bezpieczeństwa Wspólnoty Niepodległych Państw	229

Rozdział 12 [PATRYCJA GRZEBYK]

Międzynarodowe prawo humanitarne	234
1. Obowiązek przestrzegania MPH	234
2. Zasady MPH	235
3. Odpowiedzialność karna	237

CZĘŚĆ III. PRAKTYCZNE PROBLEMY

Rozdział 13 [MAREK MADEJ]

Międzynarodowa walka z terroryzmem	240
1. Międzynarodowa współpraca w walce z terroryzmem do 2001 r.	241
2. Uniwersalne ramy instytucjonalnoprawne walki z terroryzmem po 11 września 2001 r. Rola ONZ	246
3. Wojskowy wymiar przeciwdziałania terroryzmowi. Antyterrorystyczna „koalicja chętnych” i globalna wojna z terroryzmem	249
4. Techniczno-operacyjny wymiar walki z terroryzmem	252
5. Wnioski	257

Rozdział 14 [MAREK MADEJ]

Zwalczanie proliferacji BMR

jako współczesny problem bezpieczeństwa międzynarodowego	259
1. Główne czynniki decydujące o obecnej randze strategicznej walki z proliferacją BMR	261
2. Tradycyjne podejście do problemu nieprolifracji	270
3. Nowe środki walki z proliferacją BMR	272

Rozdział 15 [AGNIESZKA BIEŃCZYK-MISSALA, KAMILA PRONIŃSKA]

Opanowywanie kryzysów i rozwiązywanie konfliktów – przykłady	279
1. Konflikty w byłej Jugosławii	279
2. Timor Wschodni – droga do niepodległości	285
3. Konflikt i operacje pokojowe NZ w DRK	287
4. Konflikt w Darfurze	291
5. Konflikt w Libii	298

Rozdział 16 [KAMILA PRONIŃSKA]

Nowe problemy bezpieczeństwa międzynarodowego:

bezpieczeństwo energetyczne i ekologiczne	303
1. Uwarunkowania poszerzenia zakresu <i>security studies</i> o problemy energetyczne i ekologiczne	303
2. Bezpieczeństwo energetyczne	306
3. Bezpieczeństwo ekologiczne	317

Rozdział 17 [MAREK MADEJ]

Prywatyzacja przemocy –**fenomen prywatnych przedsiębiorstw wojskowych**

i jego implikacje dla bezpieczeństwa międzynarodowego	328
1. Podstawowe definicje i rozróżnienia	328
2. Geneza i uwarunkowania rozwoju rynku prywatnych usług wojskowych	331
3. Skala i specyfika rynku prywatnych usług wojskowych	333
4. Konsekwencje w sferze bezpieczeństwa	336

Rozdział 18 [MIROSLAW SULEK]

Przemysł zbrojeniowy i handel bronią	344
1. Przemysł zbrojeniowy – jego funkcje i specyfika	345
2. Przemysł zbrojeniowy pod ciśnieniem podwójnej logiki funkcjonowania	347
3. Kompleks militarno-przemysłowy	348
4. Budżety wojskowe a handel bronią	350
5. Handel bronią – współpraca i kontrola	356

CZĘŚĆ IV. NARODOWE POLITYKI I STRATEGIE BEZPIECZEŃSTWA

[BOLESŁAW BALCEROWICZ]

1. Uwarunkowania polityki i strategii bezpieczeństwa państwa	364
2. Strategie, koncepcje strategiczne bezpieczeństwa	368
3. Stany Zjednoczone	370
4. Federacja Rosyjska	377
5. Niemcy	385
6. Francja	390
7. Chiny	395
8. Szwajcaria	400
9. Izrael	403
10. Polska	405

CZĘŚĆ V. BEZPIECZEŃSTWO W TEORIACH STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

[ANNA WOJCIUK]

1. Realizm	416
2. Neoliberalizm	430
3. Konstruktywizm	439
4. Podejścia krytyczne	443

Bibliografia	448
---------------------	-----

Indeks nazwisk	468
-----------------------	-----

Noty o Autorach	476
------------------------	-----